

Suomi sairastui, kun HUS sairastui

Tämä on erittäin rankkaa. Kun suuret ongelmat tulevat julkisuuteen, sinne halutaan viedä myös pienet. Käytetään julkisuutta ongelman hoitokeinona.

HUS:n hallituksen puheenjohtaja Ritva Laurila (HS 30.9.2002)

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin hallituksen puheenjohtaja Ritva Laurila oli syyskuun lopussa ilmeisen väsynyt HUS:n ympärillä pyörineeseen julkisuuspeliin. HUS:n talousongelmat olivat olleet käytännöllisesti katsoen päivittäin lehtien palstoilla, ja niitä oli käsitelty myös televisiossa. Edellä mainitussa sitaatissa Laurila viittasi talousongelmiin puhuessaan ”suurista ongelmista” ja tarkoitti ”pienillä ongelmilla” HUS:n työntekijöiden välisiä ristiriitoja. Näistä oli noussut esiin kirurgi Christer Höckerstedtin siirto pois klinikansa ylläkäärin tehtävistä hänen saatuaan professuurin.

Julkisuus otti viime syksynä mieluusti vastaan sille tarjotun roolin terveydenhuollon ongelmien hoitajana. Toimittajat saivat HUS:n ongelmista pitkää aikaa mehukkaita juttuja, joissa ei tarvinnut tyytyä vain poliitikkojen tai johtavien lääkäreiden ympärilyöriin lausuntoihin budjetin raameista. Lääkärit toivat riitansa julkisuuteen, ja potilaat avasivat sairauskertomuksensa suurelle yleisölle, joten kerrankin kuiva byrokratia sai kunnon tarinoita mausteeseen.

Helsinki uhattuna: maa hälytystilaan

Viime syksyn HUS-julkisuus asettaa toimittajille monia itsetutkiskeluun pakkottavia kysymyksiä, eikä tiedotusvälineiden altistuminen Helsinki-keskeisyydelle ole niistä mitättömin. Suomen Akatemian vastikään päättyneessä mediakulttuurin tutkimusohjelmassa havaittiin, että media on liiketoiminnallis-

KAUPUNKI

► KAUPPAPAIKKA B 5 - B 9

Uudenmaan kunnanjohtajat puhuvat jo HUS:n purkamisesta

► Laurila: "Se on Helsinki, jonka kannattaisi ensimmäisenä lähteä"

Kinnunen

Uudenmaan kunnanjohtajat eivät ole yhtä mieltä siitä, onko Uudenmaan sairaanhoitopiiriin kuuluminen kannattavaa. Kinnunen on yksi niistä, jotka eivät ole valinneet sitä. Hän on kuitenkin kertonut, että jos HUS:n purkamisesta tulee mahdollista, niin hän on valmis lähtemään pois HUS:sta.

Timo Hunkkari

Hunkkari on yksi niistä, jotka ovat valinneet HUS:n. Hän on kuitenkin kertonut, että jos HUS:n purkamisesta tulee mahdollista, niin hän on valmis lähtemään pois HUS:sta.

HUS:n hallituksen puheenjohtaja Riitta Laurila

Laurila on yksi niistä, jotka ovat valinneet HUS:n. Hän on kuitenkin kertonut, että jos HUS:n purkamisesta tulee mahdollista, niin hän on valmis lähtemään pois HUS:sta.

Uudenmaan kunnanjohtajat eivät ole yhtä mieltä siitä, onko Uudenmaan sairaanhoitopiiriin kuuluminen kannattavaa. Kinnunen on yksi niistä, jotka eivät ole valinneet sitä. Hän on kuitenkin kertonut, että jos HUS:n purkamisesta tulee mahdollista, niin hän on valmis lähtemään pois HUS:sta.

Uudenmaan kunnanjohtajat eivät ole yhtä mieltä siitä, onko Uudenmaan sairaanhoitopiiriin kuuluminen kannattavaa. Kinnunen on yksi niistä, jotka eivät ole valinneet sitä. Hän on kuitenkin kertonut, että jos HUS:n purkamisesta tulee mahdollista, niin hän on valmis lähtemään pois HUS:sta.

Uudenmaan kunnanjohtajat eivät ole yhtä mieltä siitä, onko Uudenmaan sairaanhoitopiiriin kuuluminen kannattavaa. Kinnunen on yksi niistä, jotka eivät ole valinneet sitä. Hän on kuitenkin kertonut, että jos HUS:n purkamisesta tulee mahdollista, niin hän on valmis lähtemään pois HUS:sta.

Talous- ja hallintovaikeuksien päälle henkilökohtaiset riidat

HUS:n hallituksen puheenjohtaja Riitta Laurila on yksi niistä, jotka ovat valinneet HUS:n. Hän on kuitenkin kertonut, että jos HUS:n purkamisesta tulee mahdollista, niin hän on valmis lähtemään pois HUS:sta.

HUS:n hallituksen puheenjohtaja Riitta Laurila on yksi niistä, jotka ovat valinneet HUS:n. Hän on kuitenkin kertonut, että jos HUS:n purkamisesta tulee mahdollista, niin hän on valmis lähtemään pois HUS:sta.

HUS:n hallituksen puheenjohtaja Riitta Laurila on yksi niistä, jotka ovat valinneet HUS:n. Hän on kuitenkin kertonut, että jos HUS:n purkamisesta tulee mahdollista, niin hän on valmis lähtemään pois HUS:sta.

HUS:n hallituksen puheenjohtaja Riitta Laurila on yksi niistä, jotka ovat valinneet HUS:n. Hän on kuitenkin kertonut, että jos HUS:n purkamisesta tulee mahdollista, niin hän on valmis lähtemään pois HUS:sta.

Helsingin Sanomat 30.9.2002

tunut ja journalismin sisällöt ovat selvästi yhdenmukaistuneet (Suomen Akatemian 2002) Samalla, kun median sisällöt yhtenäistyvät, kasvaa myös tiettyjen asioiden, ihmisten tai maantieteellisten alueiden painoarvo. Jo nyt voidaan nähdä, että pääkaupunkiseudun vetovoiman kasvaessa myös pääkaupunkiseudun medioiden painoarvo valtakunnallisessa julkisuudessa lisääntyy.

Pääkaupungissa tehty journalismi näyttyy nyky-Suomessa entistäkin painavampana, koska valtamedioiden aluetoimituksia on kustannussyistä karistettu ja alasajettu. Helsinkiläinen totuus välittyy tasatuntineen Pasilasta Posiolle. On nimittäin huomattavaa, että varsinkin tv- uutisten raskas tuotantokoneisto asettaa omat rajoituksensa journalismin sisällöllekin.

Esimerkiksi kun lääkärripula alkoi näyttää kaksi vuotta sitten ensimmäisiä merkkejään, tv-uutisissa kuvattiin ja haastateltiin pääkaupungin sairaaloita ja niissä työskenteleviä lääkäreitä. Journalistisen uskottavuuden kannalta valinta tuntui ironiselta, sillä pääkaupunkiseutu oli tuolloin lähes ainoita alueita, joissa lääkärripula ei tuntunut käytännöllisesti katsoen juuri lainkaan. Syyksi haastattelupaikan valintaan toimitus selitti, ettei kuvauskalustoa ehditä lähettää minnekään Helsingin ulkopuolelle!

Voi ajatella, että syksyn 2002 HUS:n talouskriisi ja sen herättämä julkinen keskustelu terveydenhuollon tilasta edustavat tämän kehityksen suoraa jatku-moa. Sairaanhoitopiireissä ja terveyskeskusyhtymissä eri puolilla maata oli

JOURNALISMIKRIITTIKIN VUOSIKIRJA 2003

SAVON SANOMAT 30.9.2002

Rajut karsinnat alkavat Pohjois-Savon sairaanhoitopiirissä

Helsingin lääkäriliiton mukaan paikallis- ja HUS-piiriin osittain vaurioitunut palvelu. Savon Sanomat ja Helsingin Sanomat ovat tehneet yhteistyötä kartoittaessa tilannetta. Kuvassa Savon sairaanhoitopiirin johtaja ja Helsingin lääkäriliiton edustaja.

Johtaja ja lääkäriliiton edustaja.

Uutisotsa
Savon sairaanhoitopiiri on aloittanut karsinnat ja palvelu on osittain vaurioitunut. Helsingin lääkäriliiton mukaan tilanne on huolestuttava. HUS-piiriin osittain vaurioitunut palvelu. Savon Sanomat ja Helsingin Sanomat ovat tehneet yhteistyötä kartoittaessa tilannetta. Kuvassa Savon sairaanhoitopiirin johtaja ja Helsingin lääkäriliiton edustaja.

Keskustelu
Savon sairaanhoitopiirin johtaja ja Helsingin lääkäriliiton edustaja ovat keskustelleet tilanteesta. Helsingin lääkäriliiton mukaan tilanne on huolestuttava. HUS-piiriin osittain vaurioitunut palvelu. Savon Sanomat ja Helsingin Sanomat ovat tehneet yhteistyötä kartoittaessa tilannetta. Kuvassa Savon sairaanhoitopiirin johtaja ja Helsingin lääkäriliiton edustaja.

Kanta (opetus)
Savon sairaanhoitopiirin johtaja ja Helsingin lääkäriliiton edustaja ovat keskustelleet tilanteesta. Helsingin lääkäriliiton mukaan tilanne on huolestuttava. HUS-piiriin osittain vaurioitunut palvelu. Savon Sanomat ja Helsingin Sanomat ovat tehneet yhteistyötä kartoittaessa tilannetta. Kuvassa Savon sairaanhoitopiirin johtaja ja Helsingin lääkäriliiton edustaja.

Suomenjoki lisää virkeä lähinnä sosiaalitoimeen
Suomenjoki lisää virkeä lähinnä sosiaalitoimeen. Suomenjoki lisää virkeä lähinnä sosiaalitoimeen. Suomenjoki lisää virkeä lähinnä sosiaalitoimeen.

Konttilan korjaus maksaa puolet lasketta enemmän
Konttilan korjaus maksaa puolet lasketta enemmän. Konttilan korjaus maksaa puolet lasketta enemmän. Konttilan korjaus maksaa puolet lasketta enemmän.

Muistomerkki interaktiiville vanhojen ubreille
Muistomerkki interaktiiville vanhojen ubreille. Muistomerkki interaktiiville vanhojen ubreille. Muistomerkki interaktiiville vanhojen ubreille.

"Ei houkuttele nuoria pareja"
Pöytäkirjan mukaan nuoria (HUS) houkuttelee ja luo suuria ongelmia. Pöytäkirjan mukaan nuoria (HUS) houkuttelee ja luo suuria ongelmia. Pöytäkirjan mukaan nuoria (HUS) houkuttelee ja luo suuria ongelmia.

Savon Sanomat 24.9.2002

säästetty potilaiden hoidossa jo useiden vuosien ajan. Paikalliset tiedotusvälineet ja järjestölehdet olivat uutisoineet tapahtumia, mutta valtakunnalliseen mediaan asti ne olivat harvoin yltäneet. Syrjäseuduilla asuvien suomalaisten kokemukset lääkäripulasta eivät tuntuneet herättävän valtakunnallista kiinnostusta. Keränyt kiinnostaisi jonkun nuoren lääkärin kokemus siitä, miten mummo Itä-Suomessa oli herahantunut itkuun, kun näki hänet. Mummo oli kertonut, että sana oli kylillä kiertänyt, että tänä päivänä paikalla on oikea lääkäri (Suomen Lääkärilehti 3/2001).

HUS-taudin ensioireet ilmaantuivat sairaanhoito-

piiriin valmistellessa seuraavan vuoden budjettiaan elokuussa 2002. Helsingin kaupunki painiskeli pahoissa talousongelmissa samaan aikaan, kun HUS-piiri vaati lisää rahaa budjettiin, jotta se pystyy järjestämään hoitoa kaikille tarvitsijoille. Helsingin Sanomat ja muu pääkaupunkiseudun media luonnollisesti kiinnostuivat kunnallispolitiikkojen ja virkamiesten kiistelystä. Yllättävän nopeasti paikallinen kriisi levisi valtakunnalliseen julkisuuteen.

Helsingin Sanomien uutisointia seurasivat televisiokanavat omine uutisineen, ajankohtaiskatsauksineen ja paneelikeskusteluineen. Suomen Tietotomisto välitti HUS:ia koskevat tapahtumat ja päätökset tunnollisesti tiedotusvälineisiin ympäri Suomen. Kiltisti alueelliset sanomalehdet helsinkiläisiä uutisia julkaisivatkin. Jo sana HUS-piiri tuli niin tutuksi, ettei esimerkiksi Savon Sanomat enää katsonut tarpeelliseksi kirjoittaa yhtymän koko nimeä uutisensa, jossa omia alueellisia terveydenhuollon talousvaikeuksia peilattiin pääkaupungin ongelmiin: "Rajut karsinnat alkavat Pohjois-Savon sh-piirissä."

Historiallinen vakautusohjelma paljastaa, että HUS-piirin ongelmat ovat totta myös Savossa” (SS 24.9.).

Pääkaupungin sairaiden ongelmat muokkasivat myös Kalevan pääkirjoitukseen otsikon: ”Terveystenhoito kriisissä”. Pääkirjoituksessa todetaan, että sairaiden hoito on ajautunut krooniseen kriisiin ja samalla hyvinvointivaltio surkeaan jamaan. Rahat menevät väärin kohteisiin, eivät sairaiden hoitoon. ”Järkyttävällä tavalla säästöt näkyvät pääkaupunkiseudulla. Lähes 1,5 miljoonan ihmisen erikoissairaanhoidon on ajautunut kriisiin, kun Helsinki on päättänyt säästää HUS:n palveluista”, oululaislehti murehti (Kaleva 15.9.).

Potilas antoi hädälle kasvot

Julkinen keskustelu HUS:n kriisistä saavutti eräänlaisen kulminaatiopisteen, kun Ilta-Sanomien aukeamalle astui syöpäsairas mies, tavallinen ihminen, journalistien kielenkäytössä ”tavis”.

Mies kertoi, miten Helsingin yliopistollinen keskussairaala Hyks oli keskeyttänyt vaikuttavan hoidon tuloksettomana, mutta vedonnut ennen kaikkea säästösyihin. Hänet olisi siirretty ylläpitohoitojen varaan eli kuolemaa edeltävään terminaalihoitoon. (IS 10.9.) Mies ja hänen

kohtalonsa saivat osakseen valtavasti huomiota, ja mies esiintyi ensimmäisen jutun jälkeen useissa lehtijutuissa ja televisio-ohjelmissa.

Potilaan rooli journalismissa ei kuitenkaan ole ongelmaton. Terveysjournalismin tutkimuksessa on kritisoitu sitä, että voidakseen osallistua tai jopa käynnistää keskustelua terveydestä ja sairaanhoidosta kansalaisen on avattava sairauskertomuksensa julkisuudelle (Torkkola 2001). Kun lääketieteen toimittajia haastateltiin, kävi ilmi, että he löysivät kuitenkin selkeitä syitä potilaan mukaanottoon juttuun ja sen avulla intiimiin julkisuuteen. ”Olen joskus törmännyt jopa siihen, että poliittinen päättäjät on tarttunut asiaan luettuaan asiantuntija-potilasjutun lehdestä”, huomautti eräs freetoimittaja. Sanomaleh-

Ilta-Sanomat 10.9.2002

den toimittajakin korosti, että ”potilaan asemasta ja oikeuksista täytyy olla elävä esimerkki, ihminen, joka kertoo oman tai läheisensä tarinan. Päättäjätkin heräävät eri tavalla kuin silloin, kun asioista puhutaan ilman esimerkkitapausta”. (Järvi 2002)

Syystä tai toisesta julkisuuteen astunut terminaalivaiheen syöpäpotilas halusi omalla kokemuksellaan rakentaa yksityisestä yleistä. Häntä jopa kannustettiin tähän sairaalan sisältä; mies kertoi hoitavan lääkärin kehottaneen häntä kertomaan kokemuksistaan julkisuudessa. Jos miehen kertoma julkisuuteen kannustaminen on totta, näyttävät lääkäritkin viimein olevan oppimassa julkisuuspelin sääntöjä. Jos sairaala ei voi hoitaa, annetaan tauti julkisuuden hoidettavaksi.

On harvinaista, että Hyksin syöpäpotilas astuu julkisuuteen ja esittää voimakasta kritiikkiä järjestelmää kohtaan. Kyselytutkimuksen mukaan lääketieteen toimittajat jättävät usein kriittisissä jutuissa haastateltavansa nimeämättä tai häivyttävät muutoin tunnistettavuuden, koska pyrkivät suojelemaan potilasta. Omien sanojensa mukaan toimittajat suojelevat potilaan identiteettiä journalistisen etiikan mukaisesti, mutta he suojaavat kritiikkiä esittävää potilasta myös terveydenhuoltohenkilöstön mahdolliselta kostolta. Eivät potilaat – eivätkä ilmeisesti aina toimittajatkaan – luota siihen, että edes ammattilaiset pystyisivät ottamaan vastaan vastaan negatiivista arvostelua. Hyksin ”hylkäämällä” syöpäpotilaalla ei ollut enää mitään menetettävää. Hän saattoi omilla kasvoillaan ja nimellään puhua suunsa puhtaaksi – ja siirtyä hoidettavaksi yksityiseen terveydenhuoltoon.

Potilaiden esiintuominen mediassa liittyy siihen ” uutisten yksilöllistymiseen”, jonka muiden muassa Antti Seppälä on havainnut tutkiessaan tv-uutisten työn ja kodin diskursseja (Seppälä 2002). 1990-puolivälin paikkeilla tavikset ilmestyivät uutisiin tarjoamaan kiinnostavuuden lisäksi myös tarttumapintaa ja kiinnekohtaa asioihin, jotka muuten saattavat olla varsin abstrakteja. Millaisen toimijuuden ja merkityksen mediassa yleistynyt yksilöllistyminen ja individualisoiminen kansalaiselle – tavikselle – antaa, siitä journalismintutkimus kiivaasti keskustelee.

HUS-julkisuudessa esiintynyt syöpäpotilas oli selvästi fiksu, koulutettu ihminen, koska osasi eritellä tilaansa ja tapahtunutta lähes viileän analyttisesti. Hänen kohtaloonsa pystyi varmasti samastumaan suurten ikäluokkien edustajana moni päättäjämies. Samastumisen roolia ei ainakaan terveysvalistuksessa koskaan vähätellä (Wiio 1993).

Potilaiden synkkiä tarinoita on totuttu lukemaan skandaalilehdistä, mutta tällä kertaa myös niin sanotut vakavasti otettavat tiedotusvälineet kelpuuttivat

kaltoin kohdellun potilaan juttuihinsa ja ohjelmiinsa. Nyt nihkeimmätkin julkiseen keskusteluun osallistuvat poliitikot heräsivät. Moni tarjoutui pelastajaksi ja ratkaisijaksi. HUS:n tilaan syylliseksi tunnustautuvia ei kuitenkaan ilmaantunut mistään. Poliitikot syyttivät lääkäreitä, lääkärit poliitikkoja, ministerit kuntia ja kunnat valtionhallintoa. Ilkeästi voisi sanoa, että koska Helsinki ei pystynyt ratkaisemaan HUS:n rahoituskriisiä, se päätti kattaa Stadionin. Kriisitietoisuus levisi poliitikkojen keskuudessa. Jopa maakunnista äänestäjensä keräävä Keskusta teki syyskuussa välikysymyksen Suomen terveydenhuollon tilasta nimenomaan HUS:n kriisin vuoksi.

Julkisuudessa annettavaan hoitoon kelpasivat helpotkin lääkkeet. Muiden muassa RKP:n puheenjohtaja Jan-Erik Enestam ehdotti HUS:n hajottamista, koska ”ei usko, että HUS toimii koskaan kunnolla” (Savon Sanomat 23.9.). STT osallistui hajottamiskeskusteluun tekemällä selvityksen HUS-piirin alueen kuntapäätäjien mielipiteistä ja sai kuumimman kohun keskellä luonnikkaan tuloksen: 15 kunnanjohtajaa 24 vastanneesta oli tyytymättömiä yhtymän toimintaan, kymmenen jopa niin paljon, että piti ratkaisukeinona HUS:n purkamista (HS 30.9.).

Siperia opettaa, entä Pariisi?

Julkisuuspelejä kuumeni kuin syksyn 2002 sää; pelilaudalle kaivettiin hoitamatta jäävien yksittäisten potilaiden lisäksi myös sääliä herättäviä ryhmiä – kuten lapset – ja uhattiin rajoittaa heidän hoitoaan muun muassa lopettamalla Lasten ja nuorten sairaalan päiväkirurgia. Kaikkea ei mediakaan niellyt, vaikka joka säästöuhkauksen uutisoikin.

Helsingin Sanomissa haastateltiin HUS-piirin reuna-alueiden jäsenkuntien päättäjiä. He luonnehtivat säästöjen kohdistamista lapsiin Helsingin pyrkimykseksi vaikuttaa valtakunnan päättäjiin. ”Kunnat ja HUS-piiri haluavat näyttää valtiovalle. Jos ei tee jotain sellaista, että mainitaan, ei synny poliittisia paineita, Nurmijärven ylilääkäri Tenho Suomela pelkistää” (HS 11.9.).

Media ja kansa saivat herkullista lisäpurtavaa, kun HUS:n hallitus lähti kaiken ankeuden keskeltä Pariisiin opintomatalle ja asui siellä ”ylellisessä hotellissa” (IS 3.10.). Perinteisesti tällainen opintomatkoiilla julkisuudessa mäsäily on kuulunut iltapäivälehdistölle, mutta tällä kertaa myös Helsingin Sanomat käsitteli aihetta ja kuvasi, miten vaikean matkapäätöksen kanssa soudettiin ja huovattiin HUS:n johdossa:

HUS:n hallituksen puheenjohtaja Ritva Laurila (kok) on kutsunut torstaiaamuksi hallituksen jäsenet koolle arvioimaan uudelleen loka-kuulle kaavailtua Pariisin-matkaa. Kokous pidetään HUS:n johdon ja jäsenkuntien välisten talousneuvottelujen yhteydessä. Pariisin-matkaa on arvostellut muun muassa HUS:n työsuojeluvalluutettu Liisa Kivekäs. Hänen mielestään on kohtuutonta, että samanaikaisesti, kun HUS irtisanoo, hallitus pitää kokouksensa Pariisissa. Todennäköisesti HUS:n hallitus peruu matkansa, koska se antaisi ulospäin vääranlaisen signaalin juuri tämänhetkissä heikossa taloustilanteessa. (HS 12.9.2002)

Matkalle kuitenkin lähdettiin, ja mukana oli myös muutamia toimittajia. He esittelivät poliitikkojen asuttamaa loistohotellia ja tuomitsivat matkan sisällön kevyehköksi. ”Kyllä kansa tietää” -eetos sai uutta puhtia tällaisesta journalistisesta lähestymistavasta.

Matkan saama julkinen kohu ja paheksunta olivat varmasti osaltaan vaikuttamassa muun muassa siihen, että Helsingin sosiaalidemokraattinen piiri-järjestö päätyi suosittelemaan kansanedustaja Ilkka Taipaleen erottamista HUS:n hallinnosta (HS 9.10.). HUS:n kriisi toi julkisuuteen poliitikot, joilla ei yhtäkkiä ollutkaan mitään sopivan ympäripyöreää lausuntoa, jota tiedotusvälineet olisivat levittäneet kansaa rauhoittaakseen. Kysymykseen ”miksi mi-nua ei hoideta?” ei riitä vastaukseksi ulkoa opittu poliittinen jargon.

Lamajulkisuutta koskevassa tutkimuksessa on todettu julkisen sanan ja poliittisen päättäjän teiden olevan jossain määrin erkanemassa tai ainakin yhteiselon rakoilemassa. 90-luvun taluskriisi synnytti epäluottamusta julkisuuteen, ja Anu Kantolan mukaan poliittiset päättäjät näyttivät omaksuneen varsin ankean ihmiskuvan. Se perustuu poliittikon oman järjen yliveritaisuuteen ja toisaalta julkisen järjen keveyteen tai jopa olemattomuuteen (Kantola 2002).

Lokakuussa ”julkisen järjen keveys” muuttuikin painavaksi ja alkoi keikuttaa jo suurta laivaakin. HUS:n kriisin nostattama terveyspoliittinen keskustelu velloi jo niin kuohuvana, että ”linjat päätettiin vetää kiinni”.

Poliittikon hermo petti ensimmäisenä. Helsingin terveyslautakunnan puheenjohtaja Kalle Könkkölä vaati, että ”ei saisi pelotella helsinkiläisiä”. Hän ojensi HUS:n kirurgian ylilääkäreitä, jotka olivat vaatineet lisärahaa helsinkiläisten potilaiden hoitamiseksi. Könkkölä vakuutteli, ettei kaupunkilaisilla ole mitään hätää, ja muistutti myös solidaarisuudesta erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon välillä (HS 9.10.).

Myös HUS:n sisällä kyllästettiin julkisen keskustelun negatiiviseen sävyyn. HUS:n yhteisölehden, Husarin, pääkirjoituksessa muistutettiin henkilökun-

taa julkisen keskustelun vaarallisuudesta: *”Kuten paineessa helposti käy, moni on tullut sanoneeksi asioita huonosti harkitulla betkellä, väärälle kuulijakunnalle ja myös paljon pahemmin kuin on ollut tarpeen. Suurin vaurio on aiheutunut siitä, että kipeitä keskusteluja ei ole maltettu käydä oman organisaatiomme sisällä tai edes kokouspöydissä yhteistyökumppanien kesken, vaan julkisuudessa”*, totesi viestintäpäällikkö Riitta Lehtonen pääkirjoituksessaan (Husari 14.10.).

Pian tämän jälkeen, lokakuun puolivälistä alkaen HUS-keskustelu todella-kin hiljeni. Kun vielä syyskuussa HUS oli ylittänyt Helsingin Sanomien uutiskynnyksen lähes päivittäin, marraskuussa jutut vähenivät ja joulukuussa loppuivat lähes kokonaan. Hieman ennen joulua HUS:n valtuusto hyväksyi historialliseksi luonnehditun talousarvion, joka ylitti kuntien lupaamat määrärahat 18,7 miljoonalla eurolla. Historiallista oli se, että ”ensimmäistä kertaa yhtymä on nyt jo etukäteen päättänyt käyttää enemmän rahaa kuin jäsenkunnat ovat sille budjetoineet” (HS 20.12.). Päätöstä oli edeltänyt Etelä-Suomen lääninhallituksen huomautus HUS:lle, ettei tarpeellisia hoitoja voi rajoittaa taloudellisin syin. HUS:n talousarviopäätöksen jälkeen mm. Helsingille jäi mietittäväksi, miten kaapia erikoissairaanhoidon lisää rahaa noin yhdeksän miljoonaa euroa. Kaupungin vuoden 2003 budjetti oli siten alijäämäinen ennen, kuin se edes ehti voimaan.

HUS:n taudit pelästyttivät poliitikot

Jos karkeasti arvioi HUS:n ympärille pyörineen julkisuuskohun seurauksia, voisi sanoa, että HUS voitti ja Helsingin kaupunki hävisi. HUS onnistui syöttämään julkisuuden hoidettavaksi ”tautejaan”, jotka pelästyttivät kansalaiset. Helsinki ei onnistunut pelottelemaan ihmisiä edes veroäyrin korotuksella, koska suomalaiset haluavat ylläpitää julkista terveydenhuoltoa veronkorotusten uhallakin.

Kun helsinkiläisten terveydenhoito tuli uhatuksi, helsinkiläinen media luonnollisesti nosti uhan julkiseksi. Median keskittyminen ja pääkaupunkilaistuminen antoivat helsinkiläiselle uhalle valtakunnallisen uhan painoarvon. Tämä oli omiaan kasvattamaan painetta poliittisten päättäjien keskuudessa.

”Terveydenhuolto nousi vaaliteemaksi” otsikoi Helsingin Sanomat 11. lokakuuta 2002. Lehden voidaan sanoa olleen keskeinen tekijä vaaliteeman nostattajana, sillä niin aktiivisesti ja ennen kaikkea näytävästi terveydenhuolto ongelmineen oli lehden sivuilla koko syksyn esiintynyt. Syksyn uutisointi ja mielipidekirjoittelu oli selvästi painottunut HUS:n talousongelmien käsit-

telyyn. Journalistisesti tarkasteltuna aiheen painoarvo on pääkaupungin lehdessä oli luonnollinen, onhan HUS nimenomaan Helsingin Sanomien ydinlevikkialueen palveluntuottaja.

Sen sijaan mielenkiintoista on se, miten ”paikallisuutisesta” tulikin syksyn mittaan valtakunnallinen uutisaihe ja miksi juuri HUS:n ongelmien julkitulo synnytti valtakunnallisen keskustelun koko suomalaisen terveydenhuollon kriisistä.

Terveysjournalismissa pätevät samat lainalaisuudet kuin muussakin journalismissa. Kilpailevienkin uutisvälineiden sisältöjen yhdenmukaistuminen ja näkökulmien väheneminen on havaittu muun muassa kriisijournalismin tutkimuksessa, esimerkiksi Eka-uutisointia tutkittaessa. Kun sama uhka tavoittaa samanaikaisesti ja samoin sisällöllisin painotuksin koko kansan, uhan pelottavuus luonnollisesti voimistuu. Tämä on omiaan kasvattamaan paineita politiikkoja ja viranomaisia kohtaan, jolloin myös riski hätiköityihin päätöksiin kasvaa. (Raittila 2002)

Jotain koomista voisi nähdä siinä, että koko syksyn HUS-kriisiä framilla pitänyt Helsingin Sanomat tuomitsi HUS:n alijäämäbudjetin suorin sanoin pääkirjoituksessaan otsikolla ”Husin outo budjettipäätös”. Syytä paineen kasvattamiseen ei kuitenkaan havaittu julkisuudesta, vaan itse politiikasta: ”(HUS:n) Hallituksessa on useita kansanedustajia, joiden päätökseen saattoivat vaikuttaa eduskuntavaalit”. (HS 8.12.)

Olisiko ”suomalainen terveydenhuolto kriisiytynyt”, jos vastaavaa budjetisotaa olisi käyty jossain muualla kuin Helsingissä? Kärsitäänhän samoista talousongelmista kaikissa yliopistosairaanhoidopiireissä, mutta vastaavanlaiseen valtakunnalliseen julkisuuteen ne eivät ole HUS:n lailla päässeet. Toki HUS:n alueella asuu 1,5 miljoonaa suomalaista, ja HUS on sairaalapiireistä ylivoimaisesti suurin, joten yhtymän painoarvoa ei voi vähätellä. Silti on nyky-yhteiskuntaa kuvaavaa, että Suomi sairastui vasta, kun HUS sairastui.

Suomalaisen terveydenhuollon kriisin olemassaoloakaan ei voi kiistää. Silti voidaan kysyä, onko HUS:n ympärille keskittynyt julkisuus tavallaan laimentanut maan muiden alueiden ongelmia? Jos HUS jättää hoitamatta 6 000 potilasta, mitä niin massiivisen inhimillisen kärsimyksen määrän rinnalla merkitsevät pienemmän sairaalan 60 kärsivää?

Tekisi myös mieli kysyä, mikä tässä julkisuussodassa loppujen lopuksi osoittautui eniten uhatuksi: ihmisten terveys, kunnallinen demokratia vai erään organisaation julkinen imago?

Kirjallisuus

Järvi, Ulla (2002)

Toimittaja katsoo potilasta – uhri vai sankari? Toimittajat halusivat juttuihinsa nykyistä useammin potilaankin näkökulman. *Suomen Lääkärilehti*, 57:3, 311–316.

Kirjoittajalla valmistumassa selvityksen pohjalta journalistiikan pro gradu -työ Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitokselle.

Kantola, Anu (2002)

Se keskustelu jäi käymättä – poliittinen eliitti ja talouskriisin julkisuus. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija (toim.) *Laman julkisivut. Media, kansa ja eliitit 1990-luvun talouskriisissä*. Helsinki: Palmenia.

Raittila, Laura (2002)

Ekan joutsenlaulu – Televisiouutisten raportointi Ekan säästökassan romahduksesta. Teoksessa Kivikuru, Ullamaija (toim.) *Laman julkisivut. Media, kansa ja eliitit 1990-luvun talouskriisissä*. Helsinki: Palmenia.

Seppälä, Antti (2002)

Todellisuutta kuvaamassa – todellisuutta tuottamassa. Työn ja kodin diskurssit television ja vähän radionkin uutisissa. Väitöskirjan käsikirjoitus. Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos.

Suomen Akatemia (2002)

Muuttuvan mediakulttuurin tutkimusohjelman loppuseminaari. 4.11.2002. Tiedotteet internet-osoitteesta: <http://www.aka.fi/modules/intinfo/showinfo.cfm?infoid=3938>

Suomen Lääkärilehti (2001)

Säästääkö terveydenhuolto suomalaiset lääkärit ulos? *Suomen Lääkärilehti*, 56:3, 258–259.

Torkkola, Sinikka (2001)

Potilaan paikkaa etsimässä. *Journalismikritiikin vuosikirja, Tiedotustutkimus* 24:1, 107–108.

Wiio, Juhani. (1984)

Televisio ja arkikäyttäytyminen. Tutkimus mahdollisuuksista vaikuttaa television avulla kansalaisten terveyteen liittyviin elintapoihin. Helsinki: Weilin+Göös.